

Tunø i fremtiden

Rapport med anbefalinger til Odder byråd

Udarbejdet af det midlertidige udvalg for Tunø, november 2018

Indhold

Forord	3
Indledning	4
Tema 1: Bosætning og boliger	6
Baggrund	6
Analyse	9
Muligheder for øget bosætning på Tunø	10
Tema 2: Erhvervs- og turismeudvikling	13
Baggrund	13
Analyse	14
Muligheder for erhvervs- og turismeudvikling på Tunø	16
Tema 3: Mobilitet og færgebetjening	19
Baggrund	19
Analyse	20
Muligheder for mobilitet og færgebetjening på Tunø	21
Anbefalinger til byrådet	22

Forord

Tunø er en dejlig ø.

Her leves livet i sit eget tempo i respekt for naturen og de mennesker, som bor på øen. Tunø er en bilfri ø. Det er en ganske særlig kvalitet, der giver øen et udtryk, man ikke finder andre steder i Danmark. Det udtryk skal vi fastholde.

På Tunø findes en storslået natur med sjældne dyr og mulighed for at komme helt tæt på dem. Den sjældne fugl tejsten yngler på Tunø, et af kun ca. 18 steder i Danmark, hvor det sker. Der er også god sandsynlighed for at se sæler og marsvin i farvandet rundt om Tunø, og det er ikke sjældent, man kan se dem boltre sig i vandet, når man tager færgen.

Tunø har en særlig værdi, både for øens indbyggere og for folk på fastlandet. Tunø har tradition for grøntsagsproduktion af en særlig god kvalitet, og turisterne har fundet ud af, at man på Tunø finder oplevelser ud over det sædvanlige. Her er en ro, som man ikke finder andre steder. Der er gode madsteder, og hvis man har lyst, kan man overnatte på såvel hyggelige B&B's som på teltpladsen, hvor man også kan finde campinghytter. Eller hvad med at overnatte i et af de sheltere, som også findes på øen?

I udvalget har vi arbejdet med tiltag, der kan være med til at skabe opmærksomhed omkring Tunø og alle de kvaliteter, øen har. Vi har undersøgt styrker og svagheder og har fundet frem til en række tiltag, vi anbefaler sættes i værk.

Udvalget har arbejdet siden maj 2018 og er nu fremkommet med en række anbefalinger. Du sidder nu med dette udvalgs rapport og anbefalinger foran dig.

På vegne af det midlertidige udvalg for Tunø

Leif Gjørtz Christensen (Ø)
Formand for udvalget

Indledning

Odder Kommune har med et hurtigt arbejdende midlertidigt udvalg ønsket at sætte fokus på Tunø og øens udviklingsmuligheder.

Odder Kommune har valgt at nedsætte udvalget, da inddragelsen af lokale kræfter og fagfolk giver et bedre indblik i lokale forhold og mulighedsrummet. Udvalgets arbejdsform har været en række af oplæg og drøftelser med afsæt i de valgte temaer.

Udvalget har til opgave at komme med anbefalinger til Odder Byråd om tiltag, der kan medvirke til en positiv udvikling af Tunø.

Udvalget består af politikere, erhvervsfolk, fagpersoner og Tunøboere. Udvalgets medlemmer er:

- Leif Gjørtz Christensen (Ø), Odder byråd og formand for udvalget
- Lene Midtgaard (V), Odder byråd
- Marianne Hundebøll (F), Odder byråd
- Elvin Hansen (S), Odder byråd
- Jørgen Hastrup, Formand for Tunø Beboerforening og Tunø-fonden
- Bent Sundgaard, Formand for Tunø Erhvervsforening
- Anne-Grethe Brønning, bestyrelsesmedlem i Tunø Beboerforening
- Claus Døssing, bestyrelsesmedlem i Tunø Beboerforening
- Vagn Olesen, medlem af Tunø Beboerforening
- Hanne T. Thaysen, medlem af Tunø Beboerforening og Ø-repræsentant
- Michael Vogelius, repræsentant for de fire grundejerforeninger på Tunø
- Bjarne Mølgaard, Overfartsleder Tunøfærgen
- Helle Rosenberg, turistchef Kystlandet
- Karsten Geertsen, udviklingschef UdviklingOdder
- Nicolai Hommelhoff, Searangers
- Knud Erik Hesselbjerg, Naturstyrelsen

På det første møde fastsatte udvalget følgende vision for Tunø:

**Tunø skal være hjem for 150 fastboende,
heraf 10-15 børnefamilier**

Tunø har mange kvaliteter, som kan bidrage til at opfylde visionen, men har også – ligesom mange andre danske småøer – udfordringer.

De største udfordringer for Tunø er:

- Transporttiden til fastlandet er ca. 1 time, og færgen har kun få afgangene til og fra øen
- Tunø har en skæv aldersfordeling med mange ældre borgere, og det er svært at trække tilflyttere til øen. Tunø ser derfor en fremtid i øjnene, hvor befolkningstallet vil falde
- Erhvervslivet på Tunø er i vid udstrækning afhængig af turister i sommerhalvåret og er derfor sårbart over for udsving i antallet af turister
- Der er meget få arbejdspladser på Tunø

Udvalget har, i lyset af udfordringerne, valgt at fokusere på tre temaområder:

- Bosætning og etablering af boliger
- Erhvervs- og turismeudvikling
- Mobilitet og færgebetjening

Temaerne er blevet drøftet og behandlet på møder den 23. maj, 20. juni, 22. august, studietur til Strynø 1. oktober samt et afsluttende møde den 7. november.

Strukturen i rapporten er opbygget sådan, at temaerne behandles hver for sig. Rapporten slutter af med at opsummere anbefalinger til Odder Byråd.

Tema 1: Bosætning og boliger

Baggrund

Tunø, en fredet ø

Hele Tunø, bortset fra Tunø by, er fredet.

En stor del af øens areal ligger inden for strandbeskyttelseslinjer og skovbyggelinjer.

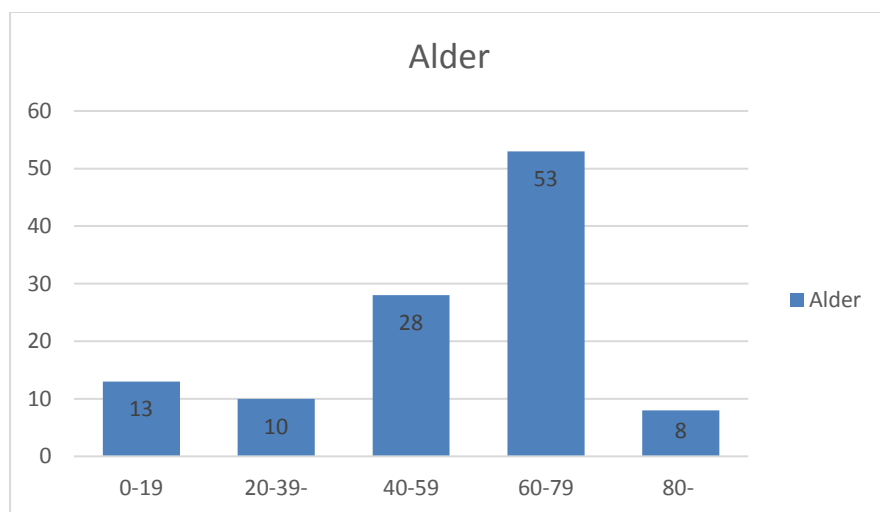
Fredningerne gør det svært at opnå tilladelser til opførelse af bygninger og andet. Det er et forhold, som gør det svært at udvikle og opføre nye boliger, der er tidssvarende og relevante i forhold til den efterspørgsel, der opleves på øen.

De skraverede områder er fredet.

Befolkning

Der bor ifølge Danmarks Statistik 112 personer på Tunø. Der er 13 børn under 20 år, mens andelen af personer over 59 er 61.

Som nævnt i indledningen er en hovedudfordring for Tunø, at indbyggertallet vil falde drastisk inden for en overskuelig fremtid.

I yderste konsekvens vil det faldende indbyggertal gøre det umuligt at fastholde et levedygtigt samfund på Tunø.

Ejendomsmarkedet

Boligerne på Tunø anvendes i høj grad både som helårsboliger og som fritidsboliger. Der er tre sommerhusområder med ca. 93 fritidsboliger. Boligmarkedet på Tunø er præget af lange liggetider og relativt høje priser. Prisniveauet, og den begrænsede bevægelse på ejendomsmarkedet, gør det svært at finde finansiering, både til køb af helårsbolig og til nybyggeri.

Som tilflytter til Tunø kan det være svært at finde en bolig, hvis man ikke har lyst/mulighed for at købe fast ejendom. Det skyldes, at udbuddet af lejeboliger er meget begrænset. Endvidere er det på Tunø udbredt, at boliger ved ejerens død overgår til arvingerne og derefter anvendes som fritidsbolig. Det trækker mulige ejerboliger ud af ejendomsmarkedet og nødvendiggøre opførelsen af nye boliger.

Tele og internet

På Tunø er der teledækning ved TDC. Det betyder, at såfremt telefonen er tilkoblet TDC's net vil der ikke opleves problemer med teledækningen. Hvis man derimod ikke er tilkoblet TDC's net, vil man opleve problemer med at opnå forbindelse. Internetforbindelse kan også opnås, men der er tale om langsomme forbindelser, der ikke lever op til samme niveau som byområder på fastlandet. Forbindelsen er dog sammenlignelig med yderområder på fastlandet.

Undervisning og børnepasning

På Tunø skole undervises øens skolesøgende børn frem til 7. klassetrin. I sammenhæng med skolen findes der dagtilbud for vuggestue og børnehavebørn. Skoleundervisning og pasning af børn varetages af en fastboende lærer og en fastboende pædagog. Fra ledelsesmæssig side opleves det svært at rekruttere personer til ansættelse ved skole og børnehus på Tunø.

For nuværende er der fire børn indskrevet på Tunø skole, mens tre børn modtager hjemmeundervisning.

Efter endt skolegang på Tunø tilbydes børnene skolegang på Parkvejens skole i Odder. Alternativt kan børnene søge mod efterskoler og kostskoler, der optager elever fra 7. klassetrin. Det vil sige, at man som forholdsvis ung er tvunget til at søge væk fra Tunø for at fortsætte sin uddannelse, og i mange tilfælde kommer man ikke igen som fastboende.

Sundhed

I sommerperioden (uge 26-32) er der læge på Tunø. I den øvrige del af året kommer der en læge fra Samsø til Tunø en gang om måneden. Herudover skal beboerne til fastlandet for at

få lægehjælp. På Tunø findes også, i samarbejde med Østjyllands Brandvæsen, et frivilligt korps til brandbekæmpelse samt ambulancekørsel og førstehjælp. Ved akut behov for hjælp ringes 112, hvorefter der, hvis nødvendigt, sendes en helikopter.

Ølykkecentret er sundhedshus på Tunø og huser konsultation for læge og sygeplejerske. Der er endvidere møde- og aktivitetslokale samt træningsrum, der kan anvendes af øens beboere. I forlængelse af Ølykkecentret findes tre ældreboliger. Ældreboligerne er fuldt udlejet med én borger på venteliste. Vedkommende har stået på ventelisten siden 2015.

Der er en del ældre borgere på Tunø. Det er mennesker, der helt naturligt har brug for hjælp i dagligdagen. Derfor er der på Tunø en fastboende sygeplejerske, der hjælper de ældre med at klare hverdagen. Hjemmehjælpen ydes inden for rammerne af det fastlagte serviceniveau. Sygeplejersken yder desuden hjælp ved en række opgaver, som på fastlandet varetages af de praktiserende læger og skadestuerne.

Grundet befolkningsudviklingen med flere ældre, vil der, forventeligt, over de kommende år komme et øget pres på kapaciteten i forhold til ældreboliger, hjemme/sygepleje og lægehjælp på Tunø.

Alt andet lige vil den svære tilgængelig til sundhedsfaglig hjælp være en negativ faktor i bestræbelserne på at sikre bosætning på Tunø.

Indkøbsmuligheder

Købmanden på Tunø har åbent hele året, og fungerer samtidigt som posthus. Købmanden sikrer, at beboerne på Tunø kan foretage dagligvareindkøb uden at skulle en tur til fastlandet. Det er Tunøfonden, der ejer købmandsgaarden og bortforpagter forretningen. Tunø Købmandsgaard blev indviet i 1991, efter at FDB havde meddelt lukning af brugsen. Der har siden 1991 været fem forpagtere af købmandsgaarden.

Købmandsgaarden er et stort aktiv for indbyggerne på Tunø, og tunøboerne er meget opmærksomme på at støtte op om købmanden ved at handle lokalt. Købmandsgaardens omsætning er i høj grad afhængig af turister og sommerhusbeboere, der kommer til øen. Der er derfor på øen en bekymring for, at købmandens omsætning med tiden bliver udhulet af butikker, der har åbent i sommerhalvåret og udelukkende er rettet mod turister.

Landsbyer og landdistrikter i Danmark har alle gjort sig den erfaring, at lokale indkøbsmuligheder har betydning for et områdes attraktivitet og evne til at tiltrække tilflyttere. Indkøbsmuligheder kan dog sikres på anden vis, for eksempel ved et samarbejde med dagligvarebutikker i Hou, der kan sende varer med færgen.

Analyse

Tunøs styrker i forhold til bosætning er centreret om en unik natur, billige boliger og muligheden for at leve livet i et andet tempo, end det man finder i byerne. Tunøs indbyggere har et sammenhold, som man kun finder i små samfund, hvor man, i højere grad end på fastlandet, er afhængig af hjælp fra naboer og venner, når uventede problemer opstår. Det faktum, at Tunø er bilfri, giver et afsæt, der kan bruges til at markedsføre Tunø som en ø, hvor livet leves i et mere roligt tempo.

Samtidig er der en række faktorer, der hæmmer bosætning på Tunø. Arbejdspladser er der meget få af. Derfor er man som arbejdstager nødt til at kigge mod fastlandet. Med en sejltid på ca. en time og få daglige afgang er det svært at bo på Tunø og samtidigt have arbejde på fastlandet. Skolegangen på Tunø stopper med det 6. klassetrin, hvorefter skolegangen foregår på fastlandet. For mange forældre vil skoletilbuddet på Tunø ikke leve op til de forventninger, der i dag er til klasseundervisning og sociale fællesskaber på en skole.

Den nuværende struktur på skoleundervisningen er derfor ikke fordrende for øget bosætning til Tunø.

Problematikken omkring arbejde, transport og skolegang er en væsentlig barriere i forhold til at tiltrække flere familier til Tunø.

Det er svært at opnå finansiering af boligkøb hos banker og realkreditinstitutter på grund af de lave huspriser. Nybyggeri er også svært at finansiere, da byggeomkostningerne vil overstige den pris, der kan indhentes ved et fremtidigt salg. I tillæg hertil er det meget svært at finde en egnet byggegrund, da meget af Tunø er fredet. I en sådan situation vil det være oplagt at søge mod lejeboliger. Udbuddet af lejeboliger på Tunø er dog stærkt begrænset i både antal og art, hvorfor det for mange ikke er en realistisk mulighed.

Fraværet af et tilstrækkeligt udbud af lejeboliger hæmmer muligheden for at tiltrække flere beboere til Tunø.

Den stigende alder i befolkningen på Tunø risikerer at blive en ond spiral, der gør det sværere og sværere at tiltrække unge mennesker til øen. Det er derfor afgørende, at der sker indsatser, som medvirker til at tiltrække nye tilflyttere, der bringer nye kræfter til Tunø. Endvidere er det af stor betydning, at tilflytningen er så stor, at der opstår en kritisk masse, der kan sikre et levedygtigt samfund på øen.

En øget bosætning til Tunø er truet af at:

- Skole og dagtilbud lukker
- Der ikke bygges nye tidssvarende boliger og at eksisterende sælges til anvendelse som fritidsbolig
- Fartplanen for Tunøfærgen fastholdes eller forringes

Muligheder for øget bosætning på Tunø

Udvalget har identificeret en række indsatser, der kan skabe forudsætninger for og bidrage til øget bosætning på Tunø.

Leje- og ejerboliger, herunder eventuelt prøve/indslusningsboliger

Det er af afgørende betydning, at der på Tunø findes et tilstrækkeligt udbud af boliger til såvel eje som leje. Som situationen er nu, er der ikke nok boliger på Tunø, og der er borgere på Tunø, der i lange perioder ikke har fast bolig og har været tvunget til midlertidige løsninger.

Endvidere er der et fortsat behov for boliger, såfremt målsætningen om 150 indbyggere på Tunø skal indfries. Udvalget har drøftet forskellige former for boliger såsom bofællesskaber, tiny houses, andelsforeninger og så videre. Udvalget vil ikke pege på en bestemt form for bolig og mener, at dette må fastlægges i den videre proces frem mod nye boliger på Tunø.

Udvalget peger umiddelbart på tre områder, der kan udvikles til boliger.

De tre områder har alle fordele, ulemper og barrierer, som for eksempel fredning, der skal afdækkes til fulde, inden der tages beslutning om etablering af boliger.

Udvalget anbefaler, at der nedsættes en arbejdsgruppe, der får til opgave at belyse mulighederne for at etablere boliger på de pågældende områder og arbejde for at lette de fredningsmæssige restriktioner, som findes på Tunø. Såfremt arbejdsgruppen finder andre områder på Tunø, der egner sig til bebyggelse, bør disse også medtages i overvejelserne.

Endvidere anbefaler udvalget, at kommunen frasælger den jord, der måtte være interesse i at købe til bebyggelse.

Markedsføring af Tunø i samarbejde med Sammenslutningen for Danske småøer

Sammenslutningen af Danske Småøer har netop lanceret et projekt, der skal markedsføre småøerne som gode bosætningsmuligheder. Udvalget har afsøgt muligheden for, gennem projektet og i samarbejde med Sammenslutningen af Danske Småøer, at markedsføre Tunø som et godt sted at bosætte sig.

Det har desværre ikke vist sig muligt at indgå i et samarbejde med Sammenslutningen af Danske Småøer.

Dialog med lokale bank- og finansieringsinstitutter

Odder Kommune kan indlede dialog med sin bankforbindelse om bedre muligheder for låneoptagelse ved nybyggeri og køb af ejendomme i landdistrikter. Det kan bidrage til at sætte skub i salget af boliger på Tunø og andre områder i Odder Kommune.

Udvalget anbefaler, at Odder Kommune indleder en sådan dialog.

Udbygning af den digitale infrastruktur

Udbygning af den digitale infrastruktur på Tunø er nødvendig for at give lokale virksomheder mulighed for at drive forretning på et tidssvarende grundlag og for at give arbejdstagere mulighed for, i samarbejde med deres arbejdsgivere, at etablere hjemmearbejdspladser.

Det nye teleforlig, der er indgået mellem regeringen og samtlige af Folketingets partier, forventes at give kommunen bedre mulighed for at støtte den lokale udrulning af mobil- og bredbåndsinfrastruktur. Endvidere forventes forliget at give kommunerne bedre mulighed for at stille dækningskrav, når kommunen agerer som indkøber.

Udvalget anbefaler, at Odder Kommune indleder dialog med tele- og internetudbydere om udrulning af bredbånd og at muligheder som Bredbåndspuljen¹ og krav om dækning ved indkøb tages i anvendelse, hvor det vurderes givtigt.

Bedre pendlermuligheder

En ændring og udvidelse af Tunøfærgens fartplan vil give bedre mulighed for at pendle til og fra arbejde og uddannelse for beboerne på Tunø. Det vil samtidig gøre det mere overskueligt for potentielle tilflyttere at tage springet og flytte til Tunø.

Udvalget anbefaler, at Tunøfærgens fartplan ændres, således at den i højere grad tilgodeser Tunøboernes behov for at kunne pendle til og fra øen samtidig med, at der gives mulighed for at turister kan komme til og fra øen.

Udvikling af skole- og pasningsmuligheder

Når børnefamilier vælger at etablere sig i et nyt område, er de meget opmærksomme på de lokale skole- og dagtilbud. Tidssvarende og kvalitativt høje skole- og dagtilbud er en forudsætning for at sikre Tunø som et attraktivt bosætningssted for børnefamilier.

Som situationen er nu, er Tunø Skole og Børnehus i en sårbar position grundet det lave børnetal. Det lave børnetal betyder, at driften af skole og børnehus er forholdsvis dyr

sammenlignet med de øvrige tilbud i Odder Kommune. Erfaringsmæssigt er børnene fra Tunø i forhold til uddannelses- og sociale kompetencer fuldt ud på niveau med børn fra større skoler.

Udvalget anbefaler, at skolesøgende børn på Tunø i højere grad tilknyttes Hou Skole.
Dagtilbuddet fastholdes.

Tema 2: Erhvervs- og turismeudvikling

Baggrund

Erhverv

Der findes 21 virksomheder på Tunø¹. Virksomhederne opererer primært inden for handel og service, landbrug og restaurationer. Landbruget, der historisk set har domineret på Tunø, er i dag reduceret til to aktive landbrug, hvor der dyrkes grøntsager. Store dele af landbrugsarealerne ligger brak. Der har i de senere år, i mindre skala, været holdt geder, får og kvæg på Tunø.

Searangers er en oplevelsesvirksomhed, der tilbyder ture til Tunø. Searangers, der har fokus på kendskab til naturen, teambuilding og oplevelser, har i Tunø fundet et perfekt sted til deres aktiviteter. Searangers tilstedeværelse på Tunø er et skifte i erhvervsstrukturen og er et udtryk for, at Tunø kan bruges til meget mere end de hidtidige turistaktiviteter.

Der er 45 personer i den erhvervsaktive alder på Tunø. En del finder beskæftigelse inden for egen virksomhed, andre arbejder på fastlandet og nogle står uden for arbejdsmarkedet.

Turisme

I dag er en stor andel af Tunøs virksomheder rettet mod turismen og henter omsætningen i sommerhalvåret, hvor turisterne er flest.

Turister, der kommer til Tunø, kan opleve en uspoleret og anderledes natur, for eksempel kan man en gå tur rundt øen på ca. 8 km og undervejs se den sjældne fugl tejsten. Overnatning kan ske i et af shelterne, på teltpladsen eller på en af øens B&B's. Der er mulighed for at spille minigolf eller nyde den lokale mad på et af spisestederne. Lokalt dyrkede grøntsager kan også købes ved en af de opstillede boder.

Langt de fleste af Tunøs turister ankommer med Tunøfærgen, den restende del kommer sejlen i egen båd. Erfaringen er, at lystsejlerne kun i ringe grad anvender Tunøs tilbud og har en tendens til at blive på deres både. Moderne lystsejlerbåde har en anden grad af luksus end tidligere og incitamentet til at bevæge sig op til Tunø by og rundt på øen er faldende som følge heraf. De turister, der ankommer med Tunøfærgen, er i langt de fleste tilfælde endagsturister, der gerne vil opleve øens natur og måske nyde et måltid på en af øens restaurationer.

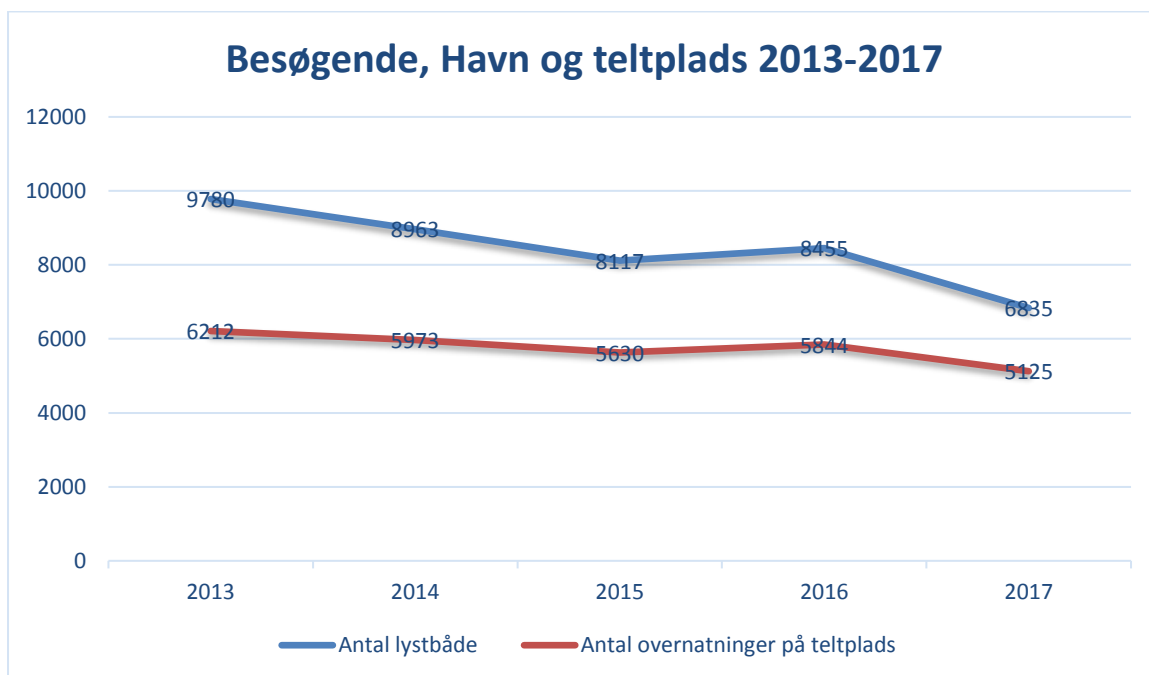
Nedenstående grafik viser en nedadgående tendens i antallet af overnatninger på teltpladsen og både i lystbådehavnen. 2017 havde dog en exceptionelt dårlig sommer, der påvirkede turismen særligt negativt. Der findes ikke en opgørelse på antallet af overnatninger på øens øvrige overnatningssteder.

¹ Kilde: Virk.dk

Besøgende, Havn og teltplads 2013-2017

På Tunø findes ca. 90 sommerhuse. Sommerhusene anvendes som fritidsboliger af de personer, der ejer husene. Udlejningen er begrænset. Med årene er også en del helårsboliger blevet solgt som fritidsboliger. Disse boliger fremstår oftest i velholdt stand og bidrager til, at Tunø præsenterer sig flot over for gæster og turister.

Analyse

Tunøs styrker i forhold til erhvervs- og turismeudvikling er centreret om naturen, det omgivende vand, fødevarerproduktion og Tunø havn. Naturen er unik og indbyder til vandreture og ophold. Det omgivende vand kan anvendes til aktiviteter på og under vandet, såsom dykning, kajaksejls og stand-up paddling.

Tunø har en lang tradition for landbrug og dyrkning af grøntsager. En tradition, der kan bygges videre på i forhold til udviklingen af high-end fødevarerprodukter, som kan afsættes med den brandmæssige værdi der, for tiden, ligger i lokale produkter.

Havnen er en livsnerve for Tunø. Havnen sikrer turister til øen i form af lystsejlere, der kommer i egen båd og turister, der ankommer med Tunøfærgen. Havnen sikrer tillige den daglige kontakt mellem Tunø og fastlandet. Havnen er det første indtryk, man får, når man kommer til Tunø og havnens faciliteter dækker generelt behovet, men de er nedslidte.

Grafikken på side 11 viser, at der over en årrække er sket et langsomt fald i antallet af overnattende turister på teltpladsen samt lystbåde i havnen. Det store fald fra 2016 til 2017 tilskrives en meget dårlig sommer i 2017. Antallet er passagerer med Tunøfærgen er over de

senere år fastholdt på et stabilt niveau omkring 46.000 passagerer om året. Det indikerer, alt andet lige, at Tunø besøges af det samme antal turister, men at der er en bevægelse over mod flere endagsturister.

Udviklingen af erhverv og turisme på Tunø begrænses af en række faktorer:

- Den tilgængelige arbejdskraft på Tunø er begrænset
- Udvikling af landbrugsarealernes anvendelse er vanskelig grundet fredninger
- Svært at finde fysisk placering til nye virksomheder
- Vanskeligt at finde finansiering, investorer og initiativtagere til udvikling af nye forretningsområder
- Takster på fragt af gods gør det dyrere at producere på Tunø og sidenhen afsætte til en konkurrencedygtig pris
- Der er to daglige afgange med Tunøfærgen, og sejltiden fra Hou til Tunø er på ca. 1 time

Samtidig er der en række mulige scenarier, der vil have en direkte negativ indvirkning på erhvervs- og turismeudviklingen på Tunø:

- Forringelser i færgens fartplan
- Stigende takster for personer og gods på Tunøfærgen
- Arbejdskraften svinder som følge af faldende befolkningstal
- Aktivt landbrugsdrift stopper når nuværende ejere stopper

Overordnet er det svært for kommunen at gå aktivt ind på erhvervsområdet. Kommunen kan udvikle rammevilkår, men kan ikke understøtte specifikke brancher og virksomheder uden at komme i strid med lovgivningen. En succesfuld indsats på erhvervs- og turismeområdet kræver derfor et bredt funderet partnerskab. Et nyligt eksempel på et partnerskab, der har givet resultater, er gennemførelsen af en skattejagt rundt på Tunø for børnefamilier. Skattejagten blev gennemført i skolernes efterårsferie i uge 42 og markedsført på facebook.

Skattejagten resulterede i følgende:

- Færgen havde 1466 passagerer mod 849 i 2017.
- Der blev uddelt 144 medaljer og ca. 260 skattekort.
- Der havde været 20-30 mennesker i kirketårnet pr. dag den time, det var åbent, torsdag og fredag.
- Arrangørerne er tilfredse og ønsker at gentage skattejagten i påskeferien 2019

Muligheder for erhvervs- og turismeudvikling på Tunø

Udvalget har identificeret en række tiltag, der kan bidrage til erhvervs- og turismeudvikling på Tunø.

Kunstsatsning og kunstnerkoloni

Tunø har allerede en position inden for kunstverdenen med Galleri Eggert, der arrangerer såkaldte Montmartre dage, hvor kunstnere mødes og sammen skaber kunst. Positionen som Galleri Eggert har skabt kan bruges til at videreudvikle en egentlig kunstnerkoloni og omfattende kunststillinger på Tunø.

Kunstnerkolonien vil kunne tiltrække kunstnere, der i perioder vil bosætte sig på Tunø for at arbejde, samtidigt med at arbejdende værksteder og udstillinger kan tiltrække en ny målgruppe af turister.

Der er allerede oprettet en forening på Tunø, der arbejder med ideen.

Udvalget anbefaler, at Odder Kommune bakker op om foreningens arbejde.

Opholdssted for depressions- og stressramte

På andre øer har virksomheder etableret opholdssteder for depressions- og stressramte. På en ø nyder opholdsstedets brugere godt af færre indtryk og åbne vidder. Tunø kan tilbyde de samme forhold.

Udvalget har drøftet mulighederne og perspektiverne for et opholdssted på Tunø. Udvalget mener ikke, at forudsætningerne er tilstede og er endvidere i tvivl om, hvorvidt etableringen af et opholdssted er attraktiv for Tunø. Udvalget finder dog, at for så vidt andre parter har mulighed for at drive ideen videre, skal der bakkes op om dette arbejde.

Udvalget anbefaler, at såfremt andre kræfter arbejder videre med ideen, bør Odder Kommune bakke op om dette.

Faciliteterne på Tunø Havn

Faciliteterne på havnen trænger til renovering så de fremstår flotte og indbydende over for turister og andre gæster. Samtidigt kan der arbejdes med en mere synlig skiltning af øens tilbud.

Udvalget anbefaler, at Odder Kommune afsætter midler til renovering af faciliteterne på Tunø Havn samt til en mere synlig skiltning af øens tilbud.

Bundling af produkter

I forbindelse med at besøgende køber deres færgebillet på Tunøfærgens hjemmeside, kan der opsættes et system, der automatisk tilbyder de besøgende at købe lokale Tunøprodukter. Produkterne kan så ligge klar, når man ankommer til Tunø. Bundling af færgebillet og lokale produkter har potentialet til skabe et mersalg, som man ellers ikke ville få. Erfaringsmæssigt ligger turister, der allerede har betalt for nogle varer ved deres ankomst, langt flere penge på deres destination, for eksempel på mad og drikkevarer. Det skyldes, at man som menneske i mindre grad ligger mærke til det totale forbrug ved et besøg, når nogle af pengene allerede er brugt forud.

Udvalget ser et stort potentiale ved at kunne tilbyde bundling af produkter ved køb af færgebillet og anbefaler, at der arbejdes videre med initiativet.

Landbruget på Tunø

Landbrugsdriften på Tunø er i dag langt mindre end tidligere. I dag er der to aktive landbrugsproducenter tilbage inden for grøntsagsproduktion. Når de aktive landbrugsproducenter stopper, er der ikke umiddelbart nogen oplagt aftager til at fortsætte produktionen af grøntsager på Tunø. Det vil være et stort tab for Tunø, såfremt de aktive landbrug på øen stopper.

Udvalget har drøftet tiltag, der kan iværksættes, således at der også i fremtiden er landbrug på Tunø:

- Søge salg af landbrugsjorden til Samsøbønder, når nuværende ejere stopper aktiv drift
- Et partnerskab opkøber jorden, som derefter kan forpagtes til unge landmænd, der har svært ved at købe egen bedrift
- En opblødning af de fredningsmæssige restriktioner vil gøre det lettere af afprøve nye former for landbrug på Tunø
- Oprettelse af et kooperativ, der skal sikre bedre afsætningsmuligheder for lokale varer samt sikrer en større brandværdi på vare produceret på Tunø

Udvalget anbefaler, at der arbejdes videre med at sikre fremtidsmuligheder for landbruget på Tunø gennem oprettelsen af en arbejdsgruppe bestående af aktører fra de relevante slutbrugere og myndigheder.

Flere afgang med Tunøfærgen

Flere afgang med Tunøfærgen vil give turister større fleksibilitet i planlægningen af deres besøg på Tunø. Den større fleksibilitet og tilgængelig til øen giver mulighed for besøg af flere turister.

Tunøfærgens fartplan behandles senere i rapporten.

Tema 3: Mobilitet og færgebetjening

Baggrund

Tunøfærgen er den primære form for transport mellem Tunø og fastlandet. Tunøfærgen drives af Odder Kommune som et rederi og har koncessionen på at drive færgefart mellem Tunø og Hou. Det vil sige, at andre virksomheder ikke har mulighed for at drive færgefart på ruten Hou-Tunø.

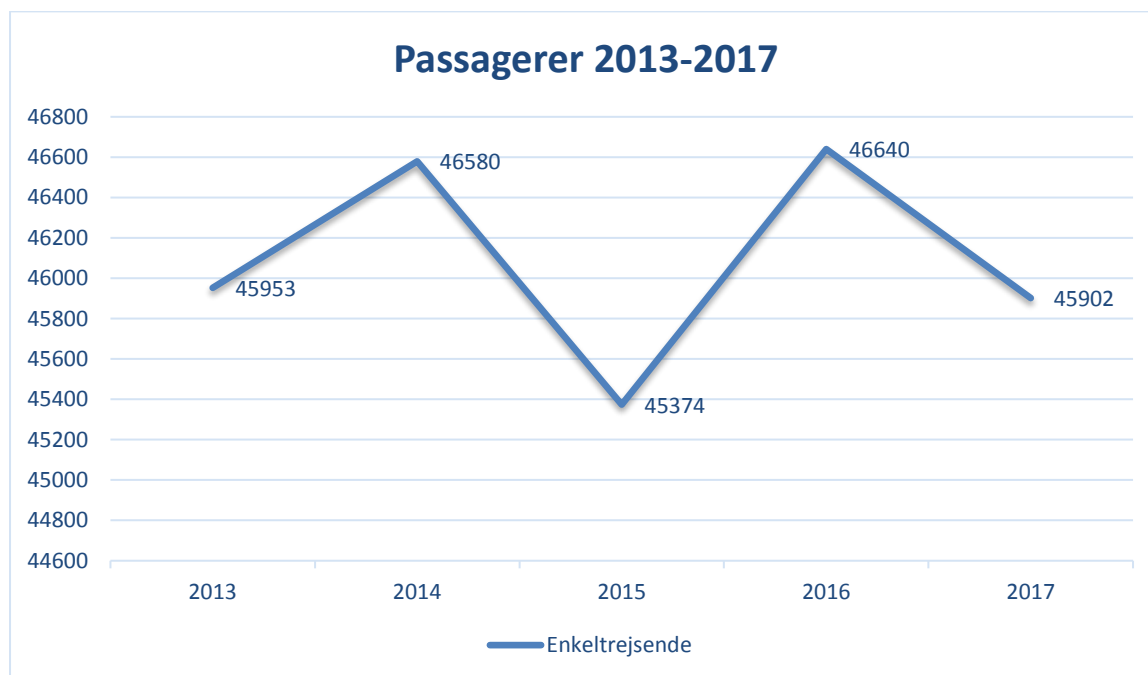
Odder Kommune har i 2018 budgetteret med 6.423.700 kr. i udgifter til driften af Tunøfærgen, samtidig er der budgetteret med indtægter fra kiosksalg, billetter, statslige tilskud og så videre på 3.446.400 kr.

Tunøfærgen har to daglige afgang til og fra Tunø.

	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
Afg. Hov	07.00	09.00	08.00	09.00*	09.00	09.20	11.00*
Afg. Tunø	08.15	10.30	09.30	10.30*	10.30	10.40	12.30*
Afg. Hov	11.50	15.10	15.10	15.10	17.00	14.30*	16.30
Afg. Tunø	13.00	16.40	16.40	16.40	18.15	15.45*	17.45

Vintersejlsplan for Tunø færgen 2018/19

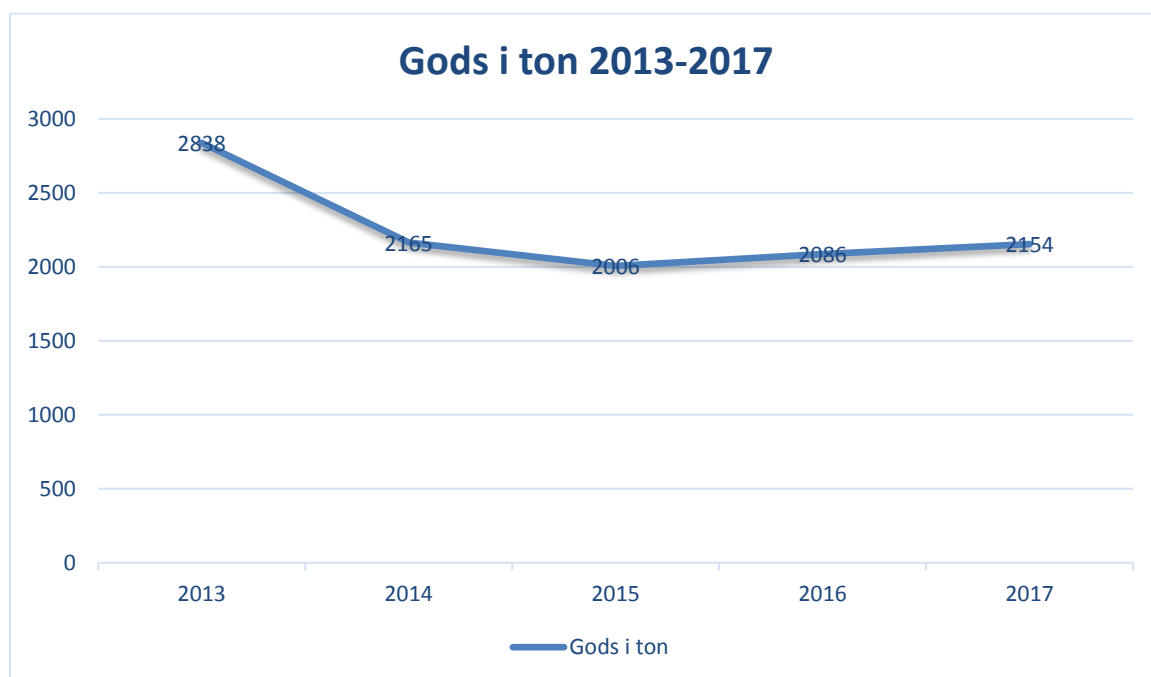
*) Sejler i forskelligt omfang i vinterperioden, se mere på <https://tunoefaergen.odder.dk/>

Tunøfærgen har over de seneste oplevet forholdsvis stabile passagertal med negative udsving, der kan tilskrives dårlige somre.

Godsfragten på Tunøfærgen har med ca. 2000 ton om året også ligget på et stabilt leje de seneste år.

Analyse

Tunøfærgen sikrer den daglige kontakt mellem Tunø og fastlandet og er udslagsgivende i forhold til at give mulighed for pendling til arbejde og uddannelse. Driften af en færges af afgørende betydning for Tunø og mulighederne for at sikre udviklingen inden for såvel bosætning som erhverv og turisme.

På Tunø findes en flyveplads, hvor mindre fly kan lande og lette. Flyvepladsen bruges sjældent og er ikke egnet til kommerciel flyvning. Udviklingen af en flyveplads som et alternativ til færgedrift fremstår ikke realistisk, da pladsen ikke kan modtage større fly. Ydermere er det usandsynligt, at et privat selskab vil kunne se en forretningsmodel i at betjene Tunø med fly.

Samsø Kommune har i efteråret 2018 besluttet at iværksætte et udbud med henblik på indkøb af en hurtigfærges, der skal betjene ruten Samsø-Aarhus. Samsø Kommune har

tilbudt, at en kommende hurtigfærge kan lægge forbi Tunø på visse afgange. På den måde kan der sikres en yderligere færgebetjening af Tunø og en direkte forbindelse fra Tunø til Aarhus. Den konkrete betjening af Tunø med en hurtigfærge afhænger af en forhandling mellem Samsø og Odder kommuner.

Muligheder for mobilitet og færgebetjening på Tunø

Udvalget har, under hensyntagen til ovenstående, drøftet, hvilke tiltag, der kan være med til at sikre en bedre færgebetjening for Tunø.

Tunøfærgen

Udvalget finder, at øget bosætning og erhvervs- og turismeudvikling på Tunø er afhængig af en færgebetjening, der tilgodeser såvel pendling som turisternes muligheder for at komme frem og tilbage samme dag.

Tunøfærgen har meddelt udvalget, at en daglig afgang Hou-Tunø koster ca. 1,4 mio. kr. på årsbasis.² I dag er transporttiden mellem Hou og Tunø ca. en 1 time med en fart på ca. 9 knob. Tunøfærgen kan ikke sætte farten op med henblik på at mindske transporttiden. En hurtigere fart vil kræve en ny færge. Den nuværende færge forventes at have en resterende levetid på ca. 20 år forudsat nødvendig vedligehold.

Udvalget anbefaler, at der arbejdes videre med en fartplan for Tunø med afgange, der i højere grad giver mulighed for pendling og turisme.

Hurtigfærge Samsø-Tunø-Aarhus

En hurtigfærge mellem Tunø og Aarhus vil umiddelbart bibringe Tunø gevinster i form af flere besøgende til øen og en bedre mulighed for at pendle til og fra arbejde og uddannelse i Aarhus. Der skal ved et eventuelt samarbejde tages højde for mulige omkostninger til opgradering af havnelejet på Tunø, et fald i antallet af passagerer med Tunøfærgen og deraf manglende indtægter, udgifter til hurtigfærgen for dens anløb på Tunø og så videre.

Udvalget bemærker endvidere, at en afgørende faktor i et samarbejde med hurtigfærgen er, at afgange fra og til Tunø giver mulighed for pendling, og at hurtigfærgen betjener ruten hele året rundt.

Udvalget anbefaler, at mulighederne ved en hurtigfærge undersøges nærmere, og at der indledes forhandlinger med Samsø Kommune om samme.

² Beregnet ud fra omkostninger til personale, brændstof og vedligehold ved én daglig afgang alle hverdage.

Anbefalinger til byrådet

Udfordringerne for Tunø er klare.

Hvis der ikke gøres en indsats for at ændre den nuværende udvikling på Tunø, vil befolkningstallet svinde, og erhvervsmuligheder falde bort.

At ændre på udviklingen kræver engagement og ressourcer fra alle involverede parter; fra Tunøboere over Odder Kommunes forvaltning og politikere til statslige styrelser og myndigheder. Samarbejde er afgørende for vores succes.

For at skabe de bedst mulige rammer for samarbejdet med parterne, anbefaler udvalget, at der nedsættes et ø-udvalg bestående af tunøboere samt byrådspolitikere.

Til udførelsen af de konkrete anbefalinger nedsættes arbejdsgrupper, der refererer til ø-udvalget.

På baggrund af ovenstående rapport anbefales følgende:

Der etableres nye boliger på Tunø

Odder Kommune opfører tjenesteboliger til kommunalt ansatte i nøglefunktioner

Odder Kommune indleder dialog med lokale banker og finansieringsinstitutter om finansiering af køb af bolig

Odder Kommune indleder dialog med telebranchen om udrulning af bredbånd i Odder Kommune og på Tunø

Skolesøgende børn på Tunø tilknyttes i højere grad Hou Skole. Dagtilbuddet fastholdes

Tunøfærgens fartplan ændres, således at der sikres flere afgang og en hurtigere sejltid

Landbruget på Tunø udvikles gennem oprettelsen af enhed, der skal højne værdien af lokale produkter, sikre afsætning samt arbejde for bundling af produkter

Der oprettes en kunstnerkoloni med værksteder og udstillinger, der kan tiltrække besøgende og kunstnere

De fredningsmæssige restriktioner på Tunø skal lattes

Mulighederne for at indgå et samarbejde med Samsø Kommune om hurtigfærgens anløb til Tunø undersøges nærmere

Tunø Havns faciliteter renoveres og skiltningen på Tunø gøres mere synlig

Udvalget har grundet sin korte funktionsperiode ikke været i stand til at anvise tidsramme og økonomi for de enkelte anbefalinger. Udvalget anviser, at denne afklaring henlægges som en opgave for arbejdsgrupperne.

